

NACRX004J8F3

Dne: 18.5.2022

Č. j.: NA- 1410-4/12-2022

Vyřizuje/tel.: Stodůlka/974 847 343,
Rechtorik 974 847 345

Vaše č. j.:

ZPRÁVA ZE ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY

MÍSTO:	Oslo, Norsko
ÚČEL CESTY:	Účast na zasedání DLM Forum a zasedání podskupiny EAG Archiving by design
ÚČASTNÍCI CESTY:	PhDr. Milan Vojáček, Ph.D., Mgr. Martin Rechtorik, Mgr. Zbyšek Stodůlka
ZPRÁVU PODÁVÁ:	Mgr. Zbyšek Stodůlka, Mgr. Martin Rechtorik
NAVŠTÍVENÉ INSTITUCE:	Národní archiv Norska (Riksarkivet)
TRVÁNÍ CESTY:	2. 5. 2022 – 6. 5. 2022
DATUM VYHOTOVENÍ:	18. 5. 2022

SCHVALUJE: PhDr. Eva Drašarová, CSc., ředitelka Národního archivu
podepsáno elektronicky

TEXT ZPRÁVY ZE ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY

ČÁST VŠEOBECNÁ:

2. 5. 2022 12.50 odlet Praha, přelet Oslo 14:50 hod.

6. 5. 2022 10.10 hod odlet Oslo, přelet Praha 12:10 hod

ČÁST ODBORNÁ:

Dvoudenní zasedání platformy DLM Forum pořádal tentokrát Národní archiv Norska a to ve dnech 3. a 4. 5. 2022. Hlavní pilíře probíhající digitální transformace, jakožto příležitosti pro modernizaci nejen norské veřejné správy, ale i celé společnosti, představila Katarina de Brisis z ministerstva pro samosprávu a regionální rozvoj. Praktickou zkušenost vytváření transformačních týmů nebo sdílení manažerských zkušeností prostřednictvím profesionálně připravených moderovaných diskusí (Ted talks) prezentovaly Kirsten Eidsaa Hall z norské vládní agentury pro finanční management a Karete Hvidsten z norské digitalizační agentury. Otevřenost, důraz na inovace, interoperabilita a proklientský přístup jsou hlavní body, díky kterým se Norsko umísťuje na čelných pozicích žebříčků jako např. Digital Economy and Society Index (DESI) spolu s dalšími severskými státy. V následné debatě nad výzvami digitální transformace na archivní sektor formou kulatého stolu vystoupili představitelé tří archivů: Øyvind Akerhaugen z pořádatelství norské instituce, John Sheridan za britský národní archiv a Markus Merenmies za finský národní archiv. Vedle nutné spolupráce nad řešeními, které přesahující hranice států se účastníci shodli na potřebě archivů aktivně a veřejně participovat na formulaci a směřování společnosti v digitální éře.

Následující sekce se zaměřila na automatizaci zpřístupňování archiválií. V prvním příspěvku představili zástupci finského akademického sektoru Anssi Jääskeläinen a Kati Saltiola z Univerzity Xamsk projekt Memoriaali, který představuje webovou platformu pro příjem a základní popis digitálních dokumentů (fotky, filmy, dokumenty atd.) od občanů, které jsou následně ukládány v digitálním archivu některé z paměťových institucí. Projekt se ze současné výzkumné fáze přesune do fáze komercializace, kde se předpokládá, že se paměťové instituce budou finančně podílet na jeho chodu výměnou za zjednodušený a marketingově ošetřený způsob akvizice možných archiválií. Jan Dalsten Sørensen z dánského národního archivu představil nástroj pro obohacování metadat u archiválií v digitální podobě v pořádacím systému jeho archivu „Daisy“, který byl stále na správu analogových archiválií. Při zpřístupnění je možné stáhnout i repliku archiválie. Další z výzkumníků finské univerzity Xamsk Tuomo Räisanen představil možnosti softwaru pro strojovou indexaci Annif, který byl vytvořen ve finské Národní knihovně. Využívá různé zdroje OCR, které následně text postupují skrze API softwaru Annif k indexaci. Nástroj Otázku standardizace a unifikace pak otevřeli zástupci norských institucí. Zejména Thomas Sødning z metropolitní univerzity v Oslu prezentující příspěvek k všeobecným požadavkům na správu dokumentů (GREQ) propagující centralizovanou správu dokumentů a modulární kompozici systémů pro správu dokumentů.

Při následném výročním zasedání členů byl do výkonného výboru zvolen Milan Vojáček za Národní archiv spolu s obhajujícím Markus Merenmiesem.

Následující den byl věnován prezentaci různých přístupů při implementaci „Archiving by design“, tedy ovlivnění designu informačních systémů ještě před jejich vytvořením s cílem definovat výstupy z těchto systémů a neřešit tak export a trvalé uložení ex post, kdy již může být vzhledem k zastaralosti hardware či software nebo dalším úpravám systému nákladné či přímo nemožné. Zatímco zástupci nizozemského Národního archivu Antal Posthumus a Rens Ouwerkerk prezentovali přístup, který klade důraz na trvalou otevřenost informačních systémů veřejné správy, španělský příklad městské správy v Barceloně, který prezentovali Carlota Bustelo,

Gabinete Umbus a Gorka Cofiño, akcentoval spíše roli archivu a jeho místo v rámci informačního managementu tohoto původce.

Sekci k různým aspektům uchovávání dokumentů a archiválií zahájil Peter Anderton z britské společnosti Preservica, který představil kooperaci se společností Microsoft a integraci jejich produktu (služby) Preserve365 do prostředí Office 365. Jménem konsorcia municipálních archivů vystoupil následně opět Thomas Sødning, a plédoval pro využití technologie blockchain při zajištění autenticity dokumentů. Připustil však, že tato technologie nejde použít v situaci, kdy část obsahu je nutné odstranit (např. při vnitřní skartaci v archivu). Sekci uzavřel Markus Merenmies z finského národního archivu se situační zprávou o postupu obměny informačních systémů ve své instituci od roku 2012, která má umožnit efektivnější správu a zpracování archiválií v digitální podobě.

Odpolední blok sestával z vícero paralelních sekcí. Martin Rehtorik se zúčastnil hybridního zasedání skupiny pro archivaci prostorových dat zvané Geoforum. Dle konferenčního plánu měly být předneseny 3 příspěvky, kdy 1. příspěvek ředitele [Norského mapového institutu](#) o archivaci prostorových dat v Norském království, ve 2. prezentaci kol. Rehtorik plánoval shrnout vývoj v projektu z podpory TAČR Geografické informační systémy a plnění povinností legislativy v oblasti archivnictví a 3. od Gregora Završnika o pokroku a nových plánech v oblasti dostupnosti informací o dlouhodobém uchování prostorových dat z podpory Evropské komise a s následnou diskusí.

Ředitel výše zmíněného institutu se bohužel na poslední chvíli omluvil, a proto zasedání zahájil se svým příspěvkem Gregor Završnik, kdy představil webové stránky <https://geopreservation.eu>, které nabízejí svým návštěvníkům a zájemcům o toto téma komplexní informace o archivaci geodat formou URL odkazů na zdrojová data [specifikací](#), [předpisů](#), [nástrojů](#) nebo [popisů formátů](#).

Martin Rehtorik posluchače a diváky seznámil v příspěvku navazujícím na prezentaci přednesenou v únoru 2021 o pokroku v rámci společného projektu Výzkumného ústavu meliorací a ochrany půdy a Národního archivu. V rámci své prezentace představil certifikovaný metodický návod, který původcům prostorových dat vysvětluje a poskytuje informace a popisy, jak tato cenná data předávat do digitálního archivu k trvalému uložení. Dále se zaměřil na osvětovou činnost, neboť Národní archiv v rámci série workshopů seznámil s možností provádět digitální archivaci prostorových dat zájemce z české archivní obce z celé České republiky. Projektový tým dále připravuje praktické a srozumitelné návody v moderní podobě, aby se teorie představené v metodice podařilo uplatnit v reálné praxi. Na konci svého příspěvku sdělil, že i Národní archiv připravuje v rámci projektu webové stránky s informacemi pro původce i archiváře.

Na příspěvky bylo navázáno diskusní částí, do které se zapojili kromě 2 přednášejících také Jan Dalsten Sørensen z Dánského národního archivu a Gatis Karlsons z Lotyšského národního archivu. Tématy diskuse byly praktické problémy spojené s archivací prostorových dat. Co archivy potřebují, aby mohly archivovat prostorová data, a mohou jim původci poradit? Jak přesvědčit původce o smyslu archivace? Jak a co vlastně archivovat, když bude vše sdílené a lokalizované?

Milan Vojáček a Zbyšek Stodůlka se účastnili panelu vedeného Johnem Sheridanem k odolnosti a schopnosti zachovat činnost v krizových situacích při správě dokumentů u původců i uchovávání archiválií v archivech. Toto téma se dostává do popředí se současnou bezpečnostní situací v Evropě, kybernetickým hrozbám i pomocí ukrajinským archivům ze strany řady evropských institucí. Jak vyplynulo z diskuse se zástupci ostatních zemí, povědomí o nutných opatřeních a také jejich financování je horší u zemí, kde mají archivy shodné postavení jako jiné paměťové instituce. Souběžně probíhalo také zasedání členů konsorcia projektu E-ARK, které se uchází o další financování v návaznosti na výzvu Evropské komise z nového infrastrukturního programu Digital Europe (předchůdcem Connecting Europe Facility). Finanční rámec je však natolik omezen, že další pokračování výzkumných aktivit v oblasti digitální archivace bude náročné. Závěr konference patřil zástupcům naší instituce, neboť Národní archiv hostí v Praze další setkání DLM Forum a to ve dnech 8. a 9. září.

Ve čtvrtek 5. 5. 2022 se Milan Vojáček a Martin Rehtorik setkali a jednali s norskými kolegy, Martinem Christianem Bouldem a Øivindem Krusem. Tématem jednání byly problémy s digitální archivací a sdílení zkušeností. Norské digitální archivnictví se dá označit jako vůbec jedno z těch nejstarších na evropském kontinentě a konkrétně Martin Bould je opravdový matador a chodící encyklopedie norských digitálních archiválií. Pomocí připravených prezentací kolegové otevírali jednotlivá témata a problémy, kterým norské archivy s většími či menšími úspěchy čelí. Otevřeno tak bylo téma certifikace systémů spisových služeb, dále norský standard NOARK, který sice dodavatelé mohou připomínkovat, ale konečné slovo náleží archivu. Dalšími probíranými tématy

byly digitální služby, které Norský národní archiv poskytuje veřejnosti a archivace databází, která je taktéž prováděna dle standardu NOARK.

Jednání bylo ukončeno prohlídkou prostor budovy, a to včetně impozantních podzemních depozitářů. Za zvláštní zmínku zejména stojí digitalizační linka, která je umístěna hned u rampy v tunelu, který slouží jako příjezdová cesta pro nákladní vozy. Dle slov kolegy Boulda, papír je jednoduše příliš drahý na dlouhodobé uložení i pro Norsko, a proto jsou trvale ukládány pouze digitální obrazy dokumentů. Analogové dokumenty jsou akvizovány jen ve výjimečných případech, kdy se jedná např. o dokumenty a informace na speciálních nebo chráněných typech papírů anebo o umělecká díla. Běžné analogové dokumenty úředního charakteru jsou ihned na vstupu digitalizovány a po digitalizaci při nejbližší příležitosti transportovány k likvidaci. Svá slova následně doplnil poukázáním na klece přetékané šanony a boxy, kdy na pravé straně stály ty, které na digitalizaci čekají a na levé ty, které čekají na odvoz ke zničení.

Zbyšek Stodůlka se paralelně účastnil celodenního zasedání pracovní podskupiny EAG Archiving by design, která si klade za cíl připravit metodiku a postupy k designu a požadovaným vlastnostem informačních systémů, s cílem umožnit sdílení a export výstupů pro archivní účely či pro zveřejnění v těchto systémech a tím naplnit požadavky na otevřenost veřejné správy (včetně znovuvyužití informací veřejného sektoru). Zejména zástupci severovýchodních zemí akcentují nedostatečné zdroje archivů pro identifikaci, přebírání a zpřístupňování komplexních výstupů z informačních systémů na různých úrovních veřejné správy a kloní se tak k řešení tohoto problému otevíráním těchto systémů a sdílením dat. U některých informačních systémů (např. katastry) je fakticky vytvoření vlastního archivního řešení i možností, jak překonat roztříštěnou zodpovědnost různých archivů za uchování specifických výstupů. Tento přístup však skrývá řadu rizik stran nutné anonymizace/pseudonymizace osobních/citlivých údajů, problematickou celistvost zveřejněných informací pro budoucí badatele, udržitelností těchto řešení v horizontu dalších let včetně zajištění bezpečnosti zveřejněných nebo veřejně dostupných informací atd. Skupina připravila souhrn požadavků na informační systémy, které budou moci využít původci buď pod vedením archivů (workshopy) nebo pro vlastní analýzu. V dalších měsících bude metodika pilotována u původců ve vybraných zemích.